ספרי׳ — **אוצר החסידים** — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

•

מכבוד קדושת

אדמו״ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

ראה

אלול

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק יט

(תרגום חפשי)

יוצא לאור על ידי

„מכון לוי יצחק״

כפר חב״ד ב׳

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושש לבריאה

שנת הקהל

מאה וחמישים שנה להסתלקות־הילולא של כ״ק אדמו״ר ה„צמח צדק״ נ״ע

לזכות

הת׳ **שניאור זלמן** שי׳

לרגל היכנסו לגיל המצוות, ביום וא״ו אלול, ה׳תשע״ו

שנת ״ביאת המשיח״, שנת ״ופרצת״, שנת הקהל

ולזכות אחיו ואחיותיו שיחיו

*

נדפס ע״י הוריהם

הרה״ת ר׳ **יוסף יצחק** וזוגתו מרת **שרה** שיחיו **גורביץ**

הי׳ שותף בהפצת עניני ״משיח וגאולה״!!!

להקדשות ולפרטים נוספים:

טל.: 753-6844 (718) או 934-7095 (323)

אימייל: info@torah4blind.org

Be A Partner
In Spreading *Inyonei Moshiach U'geula*!!!
To Dedicate This Publication
In Honor Of Your Family Or A Loved Ones
For More Info. Call:
(718) 753-6844 or (323) 934-7095
or email: info@torah4blind.org

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:
http://www.torah4blind.org
TO DEDICATE AN ISSUE IN HONOR OF A LOVED ONE, CALL (323) 934-7095

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:
http://www.torah4blind.org

ראה

א. הקושי בפסוק „כי יסיתך", ודברי רש"י על הפסוק

על הפסוק[1] „כי יסיתך אחיך בן אמך או בנך או בתך או אשת חיקך או רעך אשר כנפשך בסתר לאמר נלכה ונעבדה אלקים אחרים..." מפרש רש"י „אחיך – מאב. או[2] בן אמך – מאם. אשר כנפשך – זה אביך...". אין מובן: מדוע אין התורה מונה בין הקרובים גם את אמך ואחיותך[3]? כמדובר מספר פעמים[4], מתרץ רש"י כל קושי המתעורר בפשוטו של מקרא, וכאשר אין לו הסבר לפי הפשט הוא אומר „איני יודע"[5] וכדומה. וכיון שהקושי הנ"ל קשה לפי פשוטו של מקרא, ורש"י אינו מסבירו, יש לומר שלדעת רש"י מובן הדבר מעצמו בדרך הפשט, או שהוא מובן לפי פירוש קודם של רש"י[6].

ב. לכאורה נכללות כל הדרגות ב„רעך אשר כנפשך"

לכאורה ניתן לתרץ זאת, אך לשם כך יש להקדים שאלה אחרת: התורה מונה כאן, כדברי רש"י, את מי ש„חביבין לך", ומדוע, איפוא, לא יימנה ביניהם מי שחביב לך כפשוטו, „רעך"?

הרא"ם אומר, שלזאת מתכוון רש"י בפירושו „אשר כנפשך, זה אביך" – „ויחסר או", שזה כאילו היה כתוב „רעך או אשר כנפשך (זה אביך)", ולפי זה נכלל בפסוק גם רעך כפשוטו.

אך קשה להסביר כך את פירוש רש"י, שאם כך היה רש"י כותב מפורשות, כפי שהוא כותב לפני כן „או בן אמך". ובמיוחד כאשר הביטוי „אשר **כנפשך**" הוא ההגדרה הפשוטה של „רעך", ורש"י צריך היה לפרש, שפשט הפסוק הוא: או „אשר **כנפשך**".

אפשר להסביר, במדה מסויימת של דוחק, ששני הפרטים נכללים ב„רעך אשר כנפשך" לא כשני ענינים שונים, אלא, שבמילים „רעך אשר כנפשך" הכוונה לכל סוגי הרעים אשר כנפשך (גם רעך כפשוטו), ורש"י מפרש רק את החידוש והתוספת על הפשט, הדרגה הגבוהה ביותר של „רעך אשר כנפשך" – „זה אביך"[7],

ולפי זה כולל „רעך אשר כנפשך" את דרגות הביניים „אמך" „אחותך"[8].

אך עדיין קשה: א) מדוע נמנים כל שאר הקרובים בנפרד, ודוקא „אמך" ו„אחותך" נכללות ב„רעך אשר כנפשך"?

ב) יותר מכך: אם „פירש לך הכתוב את החביבין לך"[9], הרי ודאי היה צריך לפרט את „אמך" שהיא חביבה יותר מ„אחיך בן אמך", ואף יותר מאביך, ועליה סביר יותר החשש „כי יסיתך". כפי שמפרש רש"י לפני כן, בפרשת קדושים[10], על „איש אמו ואביו תיראו",

1) פרשתנו יג, ז.

2) בהדפוסים שראיתי נעתקה תיבת „או" באותיות גדולות, כהתיבות שרש"י מעתיק מהכתוב! ואולי י"ל שטעות הבחור הזעצער הוא וגם בזה שצ"ל ד"ה והמשך אחד: אחיך, מאב או בן אמך, מאם. ויש לברר בדפוסים אחרים ובכת"י.

3) שגם אלו נמנו בהז' קרובים בר"פ אמור. ולהעיר דשם מקדים „אמו" ל„אביו".

4) ראה לקו"ש ח"י ע' 13. וש"נ.

5) כבפ' תולדות כח, ה. ועוד.

6) באברבנאל כתב: ואולי התורה לא חששה לזכור האב והאם אם לפי שלא יזהיר את הבנים לשוב מאחרי ה' ואם לפי שלא יפול עליהם המשפט כי הרג תהרגנו ידך תהי' בו בראשונה כי איך יצוה את האדם שיהרוג בידיו את אביו ואת אמו אשר החמירה כ"כ בכבודם ומוראם כו'. – אבל (נוסף ע"ז שזה רק לפי פירושו דרעך אשר כנפשך הוא רק ריע כפשוטו. משא"כ לפרש"י ד„זה אביך" הרי אא"פ לתרץ כן. ועוד – גם לפירושו קשה): א) הו"ל לקרא להשמיענו מהו הדין באם יסיתך אביך או אמך. ב) עדיין קשה מדוע לא נאמר גם „אחותך".

7) ראה גו"א כאן.

8) וגם עפ"ז מובן מה שלא נאמר בפירוש בהכתוב אביך – ראה פנ"י כאן.

9) פרש"י כאן.

10) יט, ג.

ובנוגע לפועל:

יש לפרסם ולעורר בכל מקום ומקום ע"ד העבודה המיוחדת דחודש אלול המרומזת בחמשת הראשי־תיבות דתורה תפלה גמ"ח תשובה וגאולה, ובהדגשה מיוחדת בנוגע לר"ת החמישי, ענין הגאולה, כפי שחודרת בכל עניני העבודה, עי"ז שחדורים ונעשים ברוחה של הגאולה (כולל ובמיוחד ע"י לימוד התורה בעניני הגאולה וביהמ"ק), מתוך צפי' וודאות גמורה שתיכף ומיד ממש רואים בעיני בשר ש„הנה זה (המלך המשיח) בא"[4].

ובפשטות:

להכריז ולפרסם בכל מקום – בדברים היוצאים מן הלב – שהקב"ה אומר (ע"י עבדיו הנביאים) לכאו"א מישראל „ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה", ועד שהיום ממש רואים בעיני בשר ברכת הגאולה האמיתית והשלימה.

[ויש להוסיף ולהדגיש שההכרזה והפרסום דכהנ"ל צ"ל גם ע"י אלה שטוענים שעדיין לא נקלט ענין זה (בשלימות) בהבנה והשגה והכרה שלהם, דכיון שגם אצלם ישנו ענין האמונה בשלימות, יכולים (ובמילא צריכים) הם לפרסם הדברים לאחרים החל מבני ביתו (שבודאי אינם צריכים „לסבול" מזה שעדיין לא הונח הדבר בשכלו), וכל אלה שנמצאים בסביבתו, כל אחד ואחת מישראל, ובודאי שע"י ההשתדלות המתאימה יתקבלו הדברים ויפעלו פעולתם, כולל גם אצל המכריז והמפרסם, שיוקלט אצלו בפנימיות וכו'].

(משיחות ש"פ ראה, א' דר"ח אלול תנש"א)

4) שה"ש ב, ח. שהש"ר עה"פ.

לו.

נוסף על כללות הענין ד„אחכה לו בכל יום שיבוא"[1], ובפרט לאחרי ש„כלו כל הקיצין"[2], וסיימו כל עניני העבודה (כמדובר כמ"פ), נמצאים בשנה מיוחדת שהר"ת שלה „הי' תהי' שנת נפלאות אראנו", „כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות",

– וכבר ראו בפועל כו"כ „נפלאות" הן בנוגע לגאולת הפרט והן בנוגע לגאולת הכלל, כולל ובמיוחד בנוגע לאחינו בנ"י שבמדינה ההיא, שרבים מהם יצאו מן המיצר אל המרחב, הן כפשוטו, והן (ובעיקר) בנוגע להאפשרות לחיות חיים יהודיים ע"פ התורה ומצוותי', ועד שבימים האחרונים ממש (ובאופן דפעולה נמשכת גם בימים אלה) התקיים הכינוס של שלוחי חב"ד (מכו"כ מדינות) במדינה ההיא – שבה נמצאת העיירה והערים ליובאַוויטש, ליאַדי, ליאזנא, רוסטוב ופטרבורג, שבהם חיו ופעלו נשיאי חב"ד במשך כו"כ דורות – נתכנסו השלוחים של נשיא חב"ד בדורנו כ"ק מו"ח אדמו"ר בעיר הבירה של מדינה ההיא (מאסקווא), על מנת להוסיף ביתר שאת וביתר עוז בהפצת התורה והפצת המעיינות (דתורת חסידות חב"ד) חוצה, שעי"ז אתי מר דא מלכא משיחא[3] –

ובשנה זו עצמה – עומדים כבר בר"ח אלול, חודש החשבון של כל השנה, אשר, הסך־הכל דהחשבון הוא: „עד מתי"!...

היתכן שבסיומם של י"א חדשים דשנת „נפלאות אראנו", משיח צדקנו עדיין לא בא?!...

* * *

1) נוסח „אני מאמין" (נדפס בכמה סידורים) – ע"פ לשון הכתוב חבקוק ב, ג. פירוש המשניות להרמב"ם סנהדרין הקדמה לפרק חלק היסוד הי"ב.

2) לשון חז"ל – סנהדרין צז, ב.

3) אגרת הבעש"ט הידועה – נדפס בכתר שם טוב (הוצאת קה"ת) בתחילתו. ובכ"מ.

ש„בכבוד הקדים אב לאם לפי שגלוי לפניו שהבן מכבד את אמו יותר מאביו מפני שמשדלתו בדברים"[11].

ג. „דבר הכתוב בהווה" – מפורטים רק הקרובים שייתכן ש„יסיתך"

ההסבר לכך הוא: רש"י כבר ציין מספר פעמים[12] את הכלל „דבר הכתוב בהווה". גם בפסוק זה עצמו אומר רש"י על המילה „בסתר" – „דבר הכתוב בהווה שאין דברי מסית אלא בסתר". כלומר, הכלל של „דבר הכתוב בהווה", לפי רש"י, אינו חל רק כאשר יש שתי אפשרויות להתבטא ואז בוחרת התורה בלשון של „הווה", אלא שמשום כלל זה אף מאריך התורה בלשונה. ובענייננו, היא מוסיפה את המילה „בסתר".

ובדומה לכך: בפסוק „כי יסיתך..." מדובר על אדם שלגביו ייתכן ש„יסיתך בנך או בתך או רעך אשר כנפשך (זה אביך)"[13]. כלומר, אדם מבוגר בעל משפחה וילדים מבוגרים מצוי יותר „בהווה" כרגיל[14] שהענין של „יסיתך" יגיע רק מן הקרובים המוזכרים בפסוק, ולא מאחותו או מאמו[15].

ד. שני סוגי ההסתה של האדם מצויים בדרך כלל בקרובים

ההסבר לענין זה הוא: ההסתה „נלכה ונעבדה אלקים אחרים..." אפשרית בשתי דרכים: א) על ידי סיבות בשכל ובאמונה – אדם שהוא בעל כח השפעה על זולתו בעניני אמונה וכדומה, ומסיתו „נלכה ונעבדה אלקים אחרים". ב) עקב עסקי שכנות[16] וידידות גדולה של האחד לשני בחייהם – יכול אדם לשכנע ולפתות את זולתו לעבוד עבודה זרה, גם ללא סיבות בהגיון ובאמונה[17].

אך מובן, שגם הדרך הראשונה של „יסיתך... נלכה ונעבדה אלקים אחרים" כרוכה בדרך כלל בקירוב ביניהם עקב קירבת משפחה המאפשרת „יסיתך" לדבר חמור כל כך כעבודה זרה, ובמיוחד – „בסתר".

אלה הם, באופן כללי, שני הסוגים שמונה התורה: במקרה של „אחיך מאב או בן אמך מאם" – ההסתה בדרך כלל היא על ידי טעמים בשכל ובאמונה, ויותר מכך האב שיש לו השפעה רבה ביותר על בנו בעניני אמונה. ואילו במקרה של „בנך או בתך או אשת חיקך" ההשפעה אינה על ידי הסברים בשכל ובאמונה, אלא על ידי הקשר הקרוב שבין הילדים והאשה לבין האב והבעל, שהרי זהו ההיפך מהרגיל ש„בנך" או „בתך" או „אשת חיקך" ישפיעו בדרך של שכל ואמונה על האב והבעל לעזוב את עבודת ה' וללכת ל„אלקים אחרים אשר לא ידעת...".

אך כיון שגם הדרך הראשונה של יסיתך

11) באדרת אלי' להגר"א מפרש „או רעך – זה אב, אשר כנפשך – זו אם כו'".

12) משפטים כא, כח. כב, יז. כא. ל. וראה בארוכה לקו"ש ח"ו [המתורגם] ע' 137 ואילך, על השינויים והצורך בכל הפירושים.

13) הטעם בזה י"ל ע"ד הפשט, כי העונש „ידך תהי' בו בראשונה להמיתו" יתכן בזה דוקא שסיפק בידו לעשות, משא"כ זקן או צעיר ביותר.

או י"ל דענין „כי יסיתך גו' אשר לא ידעת" שייך ע"ד הרגיל בזה דוקא, משא"כ בגיל צעיר שאינו בדעה וידיעה רבה כ"כ. וכן לאידך באדם זקן אין רגיל (שאחרים ינסו להשפיע עליו) לשנות אופן החיים שלו ובפרט עד כדי לעבוד ע"ז ש„לא ידעת גו'".

14) ועפ"ז מה שכתב רש"י „פירש לך הכתוב את החביבין לך ק"ו לאחרים" – דלכאורה כיון ד„דבר הכתוב בהווה" אין צריך לזה – י"ל ע"ד משנ"ת בלקו"ש ח"ו שם (ס"ט) ש„דבר הכתוב בהווה" מתאים בכלל בדוגמא אחת ולא כשהכתוב מביא ב' דוגמאות ויותר. ולכן הוצרך רש"י לפרש „פירש לך הכתוב את החביבין לך כו'" כדלקמן. ובפשטות י"ל דרש"י שולל הטעות דרק אלה שפירש הכתוב (וטעמו וההוכחה – זיל בתר טעמי').

15) ובפרט שהכתוב נאמר בסגנון של סיפור שבזה יותר מסתבר לומר שהוא מצד „דבר הכתוב בהווה". ראה לקו"ש שם ע' 143 ואילך (ס"ז) ובהערה 35 שם.

16) ראה פרש"י במדבר ג, כט. שם, לח.

17) ומובן שאי"ז מצד דיבורו (נלכה ונעבדה גו') לבד (ראה דעת זקנים מבעלי התוס' בשם הרב בכור שור), שהרי נאמר „כי יסיתך" שפרש"י „גרוי (אָנרייצן)". וראה מלבי"ם לספרי כאן.

„בסתר", על ידי טעמים בשכל ובאמונה, רגיל בדרך כלל כאשר יש קירבת משפחה ביניהם, כדלעיל, לכן כוללת התורה את שני האופנים ביחד ובסדר מלמטה למעלה בקירבה: אחיך מאב (שהוא בעל משפחה כשלעצמו) – שהם קשורים ביניהם בהיותם יורשי האב, וכך הם באים במגע זה עם זה. בן אמך מאם – אליו הקשר חזק יותר, כי יש להם אם אחת, כפי שרואים במציאות[18]. יותר מכך – הקירבה והשייכות שבין בנך או בתך לאביהם. יותר מכך – הקירבה של „אשת חיקך"[19]. ומעל לזאת[20] – רעך אשר כנפשך. ולפיכך מונה אותם התורה בסדר זה[21].

ה. „אחות" ו„אם" אינן יכולות להשפיע בדרך כלל בענין זה

לפי זה מובן בפשטות מדוע אין התורה מזכירה את אחותך ואמך: בדרך כלל אין אדם מבוגר ובעל משפחה משלו קשור מאד לאחותו, שגם לה יש בדרך כלל משפחה משלה, עד כדי כך שתוכל להשפיע עליו „בסתר" ולהסיתו „נלכה ונעבדה אלקים אחרים אשר לא ידעת...".

וכך גם לגבי אמך: אמנם, אליה יש לו קירבה, אך אין לה השפעה עליו בעניני אמונה.

וגם מצד הרגשות, כאשר מדובר באדם מבוגר, שיש לו כבר ילדים מבוגרים, הרי בדרך כלל – „בהווה" – אין רגשותיו כלפי אמו באופן כזה של התקרבות חזקה, עד כדי כך שתוכל לשכנעו למצב של עבודה זרה[22]. בשונה מכך, בת או אשה שאתם הוא חי כל הזמן, וקשור אליהם באופן שתיתכן השפעה בענין זה.

ו. יש צורך במסירות נפש

אחת מההוראות שאפשר ללמוד מכאן היא:

כל הדרגות המנויות של „אחיך..." הן דרגות בכחות האדם[23] – מדות, שכל וכו'. מכך מובן, שמצד כל הדרגות הללו שבנפש ייתכן ענין של „יסיתך". כלומר, בעבודת ה' אי אפשר לסמוך רק על העבודה שלפי המדות והשכל (טעם ודעת).

יותר מכך: „רעך אשר כנפשך זה אביך" – אב היא דרגת החכמה[24] השוללת את ענין העבודה זרה, כפי שמבאר אדמו"ר הזקן בתניא[25], ולמרות זאת באה ההוראה עד כמה צריך לקיים „אל תאמין בעצמך"[26], שאפילו מצד הדרגה של אב, חכמה שבנפש, אי אפשר להיות בטוחים בהמנעות מעבודה זרה, כיון שמתערבת כאן נגיעה אישית – „כנפשך"[27], וגם מדרגה זו אפשרי ענין של „יסיתך".

ורואים זאת בקל וחומר[28] מן

18) ראה קדושין פ, ב. ראב"ע ובעלי התוס' כאן. וראה וירא כ, יב. ולהעיר מפרש"י תולדות כז, כט.

19) להעיר מפרש"י חיי שרה כד, טז. ולהעיר דבר"פ אמור נאמר תחלה „לשארו הקרוב אליו" – אשתו (פרש"י) גם לפני „לאמו ולאביו".

20) באברבנאל מפרש שסדרם בכתוב הוא מלמעלה למטה בסדר הקורבא: אשת חיקך רחוקה מקורבת האדם מן האחים והבנים וזכר הרע באחרונה כו'. – אבל: א) זהו לפי פירושו ד„רעך אשר כנפשך" הוא רעך כפשוטו ולא האב. ב) גם לדבריו, צ"ל שבנך או בתך קרובים יותר מאחיך בן אמך אלא שלפירושו „יותר רחוק שיתפתה אדם מהם כי הם רואיים לקבל את מוסר האב כו'. ג) לפי' רש"י „פירש לך הכתוב את החביבין לך" – הרי נראה במוחש שהנאמר מאוחר בהכתוב חביב יותר.

21) עפ"ז מובן מה שרעך כפשוטו (שנכלל ברעך אשר כנפשך כנ"ל) חשיב לאחר בנך או בתך או אשת חיקך, כנראה במוחש שלריע חביב עליו – יש השפעה גדולה יותר מבני המשפחה. וראה אברבנאל.

22) להעיר מפסל מיכה – שופטים יז. ושם, ג: „ותאמר אמו גו' מידי לבני לעשות פסל גו'". אבל שם י"ל: א) שהיא לא השפיעה עליו לעבוד ע"ז כי הי' עובד בלא"ה, ורק לעשות הפסל (ראה שם, ה: „והאיש מיכה לו בית אלקים גו'"). וראה פרש"י תשא לב, ד. סנהדרין קג, ב. ובפרש"י שם. ב) מקרה בלתי רגיל שגנב מתחלה מאמו, ועוד י"ל. ולהעיר מצרור המור כאן.

23) ראה אוה"ח בביאורי חסידות ב„ארצך מולדתך בית אביך" – ד"ה לך תרס"ו, תרס"ז, תש"ב, תש"ה. ובכ"מ.

24) תניא פ"ג.

25) פי"ח.

26) אבות פ"ב מ"ד.

27) ועפמש"נ: כי השוחד יעוור עיני חכמים (שופטים טז, יט).

28) שהרי בנוגע לריב"ז הוא לענין גורל שבנפש, בחי' עצם הנשמה, כמבואר במקומות שבהערה הבאה.

◈ ◈ ◈

כבר נתקיימו כל הסימנים של חז"ל על סוף זמן הגלות וזמן הגאולה, כולל הסימן בילקוט שמעוני[1] (שנתפרסם לאחרונה): „א"ר יצחק שנה שמלך המשיח נגלה בו כל מלכי אומות העולם מתגרין זה בזה, מלך פרס מתגרה במלך ערבי והולך מלך ערבי לארם ליטול עצה מהם כו', וכל אומות העולם מתרעשים ומתבהלים ונופלים על פניהם ויאחוז אותם צירים כצירי יולדה, וישראל מתרעשים ומתבהלים ואומר להיכן נבוא ונלך להיכן נבוא ונלך, ואומר להם בני אל תתיראו כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם, מפני מה אתם מתיראים אל תיראו הגיע זמן גאולתכם, ולא כגאולה ראשונה גאולה אחרונה כי גאולה ראשונה הי' לכם צער ושעבוד מלכיות אחרי' אבל גאולה אחרונה אין לכם צער ושעבוד מלכיות אחרי'. [ואח"כ ממשיך בילקוט:] שנו רבותינו בשעה שמלך המשיח בא עומד על גג בית המקדש והוא משמיע להם לישראל ואומר ענוים הגיע זמן גאולתכם".

כן תהי' לנו, שמלכתחילה אין מה להבהל כי כבר הובטחנו ש„אל תיראו (גם מלשון הבטחה), הגיע זמן גאולתכם",

וכן תהי' לנו, שמשיח צדקנו יבוא כבר בפועל ויעמוד כבר על גג בית המקדש ויכריז וישמיע, שמשיח כבר בא!

אמן כן יהי רצון.

הוספה
בשורת הגאולה
א.

עס זיינען שוין מקויים געוואָרן די סימנים אין חז"ל אויף סוף זמן הגלות און זמן הגאולה, כולל דעם סימן אין ילקוט שמעוני[1] (וואס איז נתפרסם געוואָרן לאחרונה): „א"ר יצחק שנה שמלך המשיח נגלה בו כל מלכי אומות העולם מתגרין זה בזה, מלך פרס מתגרה במלך ערבי והולך מלך ערבי לארם ליטול עצה מהם כו', וכל אומות העולם מתרעשים ומתבהלים ונופלים על פניהם ויאחוז אותם צירים כצירי יולדה, וישראל מתרעשים ומתבהלים ואומר להיכן נבוא ונלך להיכן נבוא ונלך, ואומר להם בני אל תתיראו כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם, מפני מה אתם מתיראים אל תיראו הגיע זמן גאולתכם, ולא כגאולה ראשונה גאולה אחרונה כי גאולה ראשונה הי' לכם צער ושעבוד מלכיות אחרי' אבל גאולה אחרונה אין לכם צער ושעבוד מלכיות אחרי'. [און דערנאָך איז ער ממשיך אין ילקוט:] שנו רבותינו בשעה שמלך המשיח בא עומד על גג בית המקדש והוא משמיע להם לישראל ואומר ענוים הגיע זמן גאולתכם".

כן תהי' לנו, אַז מ'האָט מלכתחילה ניט וואָס צו זיך שרעקן וואָרום מ'האָט שוין די הבטחה אַז „אל תיראו (גם מלשון הבטחה), הגיע זמן גאולתכם",

וכן תהי' לנו, אז משיח צדקנו זאָל בפועל קומען שוין און שוין שטיין על גג בית המקדש און מכריז ומשמיע זיין, אַז משיח איז שוין געקומען!

אמן כן יהי רצון.

(משיחות ש"פ ראה, מבה"ח אלול תש"נ)

1) ישע' רמז תצט.

המבואר[29] לגבי רבי יוחנן בן זכאי, שאמר[30] „איני יודע באיזו דרך מוליכים אותי", למרות שהוא לא הלך ארבע אמות בלא תורה ובלא תפילין[31], ושמונים שנה למד ולימד תורה[32] – אך היה בו ספק מצד פנימיות ועצם נפשו[33], כמבואר בתורת החסידות.

וכדי להישמר מ„יסתך... ונעבדה אלקים אחרים", יש צורך בעבודה של מסירות נפש – מסירת הרצון, הנעלה מן החכמה. ואז משפיע הדבר גם על הכחות שמתחתיו[34], החל מדרגת החכמה – אב, ולמטה מזאת „אחיך בן אמך...", ולא זו בלבד שיישמרו מ„יסיתך", אלא אדרבה – „אחרי[35] ה' אלקיכם תלכו ואותו תיראו ואת מצותיו תשמרו ובקולו תשמעו ואותו תעבדו ובו תדבקון"[36].

(משיחת ש"פ ראה תשל"ב)

29) אוה"ת פנחס ע' א'נט ואילך. וראה גם ד"ה אך בגורל תרכ"ו ותשל"ה. וראה לקו"ת ויקרא נ, סע"ד. ד"ה אשרנו תרפ"ח ותרצ"ו (סד"ה להבין כו' הי' בעינך קיצורים לתניא ע' מא ואילך). וראה לקו"ת מסעי (צ, ב) באו"א.

30) ברכות כח, ב.

31) סוכה כח, א.

32) ר"ה לא, סע"ב. סנהדרין מא, א.

33) ומה שנאמר בזה הל' „יחידה" (ראה אוה"ת שם) אף שבבואה דבבואה לית להו – הכוונה לבחי' מקיף דחי', ומצד בחי' יחידה שבנפש אין שום נתינת מקום להיפך ח"ו – ראה ד"ה אשרנו שם ונק' ג"כ יחידה בד"כ (ראה ספר המאמרים עת"ר ע' קסב).

34) ראה ד"ה אשרנו שם.

35) פרשתנו יג, ה. ולהעיר שג"ז נאמר (בפרשה שלפנ"ז) בהמשך לזה שלא תשמע אל הדברים – „נלכה אחרי אלקים אחרים אשר לא ידעתם גו'".

36) פי' דרגות אלו – בדרושים עה"פ: לקו"ת פרשתנו יט, ב ואילך. סידור כג, סע"ד ואילך. אוה"ת פרשתנו ע' תרפ ואילך.

אלול

א. אלול – שני סוגי עבודות

חודש אלול, כידוע, מחבר בין השנה שעברה לשנה הבאה. ולכן העבודה הרוחנית בו כפולה: א) חשבון־צדק על המעשים של השנה שעברה, חזרה בתשובה על מעשים לא טובים ועל ידי כך תיקון והשלמה השנה שחלפה. ב) הכנה לשנה הבאה על ידי קבלת החלטות טובות וכדומה, ועל ידי כך הבטחת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה.

כיון ששמות החדשים – ניסן אייר וכו' – נמצאים גם בתורה[1], וחלק מהם – כולל השם „אלול"[2] – אף מצויים בתורה שבכתב[3], מובן, שהם מבטאים את מהותו של החודש[4]. וכך בענינו[5], שבשם „אלול" רמוזות שתי העבודות הרוחניות של חודש זה.

לפיכך מוצאים בין ה„רמזים" במילה „אלול", שמילה זו נחלקה לשני חלקים, כדלהלן, ויש לומר, ששני חלקים אלו מקבילים לשתי העבודות הנ"ל.

ב. אלול: „לא" ו„לו", אלול: „או" ופעמיים האות למ"ד

מן הרמזים של חודש אלול:

א) ביאורו של כ"ק אדמו"ר ה„צמח צדק"[6], ש„אלול" מורכב משתי מילים „לא" ו„לו". „לא" (באל"ף) מורה על דרגת „כתר" הנעלית

1) אף שעלו עמהם מבבל (ירושלמי ר"ה פ"א ה"ב) – ראה לקו"ש ח"ט ע' 296 ואילך ובהערות שם.

2) נחמי' ו, טו.

3) ראה ירושלמי שם.

4) כמו שם כל דבר שמורה על חיותו ותוכנו – שער היחוד והאמונה פ"א. או"ת להה"מ ד, סע"ב ואילך. ועוד.

5) להעיר ג"כ מהר"ת שנאמרו בשם אלול – הובאו ונתבארו בלקו"ש שם ע' 297 ואילך. וענוד.

6) אוה"ת ראה ע' תשצז.

מהשתלשלות, ו„לו" (בוא"ו) מורה על דרגת „זעיר אנפין", שבסדר ההשתלשלות וירידת השפע האלקי למטה.

כמוסבר[7] בענין של „בכל צרתם לו צר"[8] – שה„כתיב" הוא „לא צר", וה„קרי" „לו צר" – ש„לא צר" מצד דרגת הכתר שמעל להשתלשלות, ששם אין משפיע כלל מצב התחתונים, ולכן „בכל צרתם לא צר", ואילו „בכל צרתם לו צר" מצד דרגת „זעיר אנפין", שבסדר ההשתלשלות, שמצב התחתונים תופס מקום.

והקשר שבין שני הענינים – „לא" באל"ף ו„לו" בוא"ו – לחודש אלול הוא: בחודש אלול מאירות ומשפיעות י"ג מדות הרחמים שמעל להשתלשלות – „לא" באל"ף. אבל הארת י"ג מדות הרחמים היא באופן היורד להשתלשלות. בפנימיות – „לו" בוא"ו.

ב) ביאורו של אבי מורי[9]: השם „אלול" מורכב מן המילה „או" ומפעמיים למ"ד.

„או" מורה על דרגת המלכות, כנאמר בזהר[10], ושתי האותיות של „או" רומזות לשתי הדרגות העיקריות של מלכות[11]: אל"ף – כתר של מלכות, וא"ו – דעת של מלכות.

שתי אותיות הלמ"ד מצביעות על „שלשים מעלות" ש„המלכות נקנית"[12] בהן, וכיון שהענין של „המלכות נקנית בשלשים מעלות"[12] – ירידת השפעה עליונה למלכות – צריך להתבצע בשתי הדרגות הנ"ל של מלכות, לכן צריכה להיות למ"ד הן לאחר האל"ף והן לאחר הוא"ו.

והקשר של ענין זה לחודש אלול הוא: חורבן הבית שבחודש אב פוגע בעיקר בספירת המלכות, ובימי הרצון של חודש אלול, שמיד לאחר חודש אב, מתחיל בנין המלכות.

ג. הקשר שבין שני ביאורים אלו למילה „אלול"

הקשר שבין פירוש אבי־מורי לבין פירוש הצמח־צדק אינו רק בכך שבשני הפירושים מורה האל"ף על „כתר" שמעל להשתלשלות והוא"ו על המשכה והשפעה בפנימיות („זעיר־אנפין", כפירוש הצמח צדק, או „דעת", שהיא „מפתחא דכליל שית"[13]), אלא גם לגבי המילים „לא" ו„לו" המבוארות בביאורו של ה„צמח צדק":

הסיבה לכך ששתי הדרגות העיקריות של מלכות הם „כתר דמלכות" ו„דעת דמלכות", מבאר אבי־מורי[14]: ראשית יש צורך בעונג ורצון בענין המלוכה – וזהו „כתר דמלכות", כידוע ש„כתר" הוא „עונג ורצון". אך כיון ש„אין מלך בלא עם"[15], צריך המלך להצטמצם ולהתקרב לעם, וזוהי דרגת „דעת דמלכות".

ההבדל בין שתי דרגות אלו הוא: מצד דרגת „העונג והרצון למלוך"[14] עדיין המלך מנותק מן העם, כאן מורגשת רוממותו שלו והתנשאותו,

7) אוה"ת לתהלים (יהל אור) ע' שסא. הובא בקיצור באוה"ת ראה שם.

8) לשון הכתוב – ישעי' סג, ט.

9) לקוטי לוי"צ אגרות־קודש ע' תו ואילך. ס"ע תי ואילך.

10) ח"ג כג, ב. וראה לקולוי"צ שם (ע' תז) ביאור השייכות של פירוש תיבת „או"* לספירת המלכות.

11) ההכרח שגם האותיות דתיבת „או" שייכות למלכות (ולא רק מצד פירוש התיבה, כבהערה הקודמת) – יש לומר, כי מכיון שפירוש כללות התיבה בא ע"י צירוף אותיות אלו, עכצ"ל שגם האותיות של התיבה יש להן שייכות לתוכן התיבה; ובענינו: אם האותיות א"ו לא הי' להן שייכות למלכות, הי' משתנה גם הפירוש דתיבת „או".

*) בהגהת הרח"ו (לזהר שם) ומאו"א (א, מה) – דאו גימטריא ז'. היא נוקבא (ספירה ה)שבינית. אבל ביאור זה אינו מספיק, כי „למה מספר הז' הוא באותיות א"ו דוקא, ולא באות ז' הרומז ג"כ על מלכות. או באותיות אחרות שינעלה מספרם ז'" (לקולוי"צ שם).

12) אבות פ"ו מ"ה (לגירסת אדה"ז – מ"ו).

13) לקו"ת ואתחנן ו, ריש ע"ד ואילך (וש"נ).

14) לקולוי"צ שם ע' תח.

15) בחיי וישב לח, ל. כד הקמח ע' ר"ה (ב). ס' החיים ס' גאולה וישועה פ"ב. עמק המלך שער שעשועי המלך רפ"א. שער היחוד והאמונה רפ"ז. – וראה פדר"א פ"ג.

והעם אינו תופס אצלו מקום בדרגה זו.

ואילו בדרגת „דעת דמלכות" מתקרב המלך אל העם ומנהיג אותו על ידי חוקים וכדומה, ובדרגה זו יש חשיבות להתנהגות העם.

וזהו הקשר בין הסברו של אבי־מורי לבין פירוש ה„צמח צדק": בדרגת „כתר דמלכות", שבה אין חשיבות למעשה התחתונים, שם „בכל צרתם לא צר". ואילו בדרגת „דעת דמלכות" – שם חשובים מעשי התחתונים, שם „בכל צרתם לו צר".

ד. שתי העבודות בחודש אלול

במקביל לשני ענינים אלו בחודש אלול, קיימים, באופן כללי, שני סוגי העבודה בחודש אלול – תיקון השנה שעברה והכנה לשנה הבאה:

עיקר[16] העבודה בראש השנה היא להביא לידי „תמליכוני עליכם"[17] – „הכתרת" הקב"ה גורמת להתעוררות העצמית שבה אין מעשי התחתונים תופסים מקום כלל, כדלעיל.

וזוהי הסיבה לאמירה „יבחר[18] לנו את נחלתנו...", כי ענין ה„תמליכוני" על ישראל אינו עקב עבודתם בתורה ומצוות, אלא עקב בחירה חפשית של הקדוש־ברוך־הוא, מפני ששורש נשמות ישראל הוא בעצמותו יתברך, מעל לשורש של התורה והמצוות[19], ואשר על־כן אומר הקב"ה „להחליפם באומה אחרת איני יכול"[20], בלי להתחשב במצבם בקיום תורה ומצוות. וזה מתהווה על ידי ההתבטלות הפנימית של ישראל מצד עצם הנשמה.

אך תיקון השנה שעברה נעשה על ידי חשבון־צדק של העבודה בתורה ובמצוות – כיצד ביצעו את חוקי המלך, וזה קשור לדרגת המלכות המאוחדת עם העם.

ה. באלול מתאחדים שני הענינים

כיון ש„אלול" היא מילה אחת, מובן, שה„לא" וה„לו" של אלול אינם שני ענינים נפרדים, אלא, כלשון הצמח צדק[6] – „באלול מתחבר לו לא".

ההסבר לכך הוא:

חשבון־הצדק על השנה שעברה – ה„לו" של אלול – כרוך בתשובה על המעשים השליליים ותיקונם, והסליחה והכפרה על מעשים אלו נובעת מי"ג מדות הרחמים שמעל להשתלשלות – ה„לא" של אלול – כי דוקא משום שבדרגה זו אין פוגמים מעשי התחתונים באים משם הכפרה והתיקון על החטא והחסרון במעשה התחתונים ובעבודה בתורה ומצוות[21].

וכך גם מצד שני – הענין של „תמליכוני עליכם" של ראש השנה, הכתרת הקב"ה על ידי ישראל למלך, בדרגת המלכות שבה אין חשיבות לעם („לא"), כדלעיל, כוונתו, שהוא יביא לידי עבודת התורה והמצוות, ביצוע חוקי המלך בשלימותם („לו").

ועל ידי כך גורמים, שהענין של „יבחר לנו" בראש השנה לא נותר מעל להשתלשלות („לא"), אלא מתגלה למטה („לו") בכתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה לכל אחד ואחת מישראל בטוב הנראה והנגלה למטה מעשרה טפחים.

(משיחת ש"פ ראה תשל"ג)

16) בהבא לקמן – ראה בארוכה לקו"ש ח"ד שיחה לראש השנה. לקו"ש [המתורגם] חי"ט ע' 302, 377 ואילך.

17) ר"ה טז, סע"א. לד, ב.

18) תהלים מז, ה.

19) ב"ר פ"א, ד. תדבא"ר ספי"ד.

20) פתיחתא דרות רבה ג. וראה פסחים פז, סע"א. ועוד.

21) לקו"ת אחרי כו, סע"ג. ובכ"מ.

לזכות

כ"ק אדונינו מורינו ורבינו מלך המשיח